

OPOMIN OB NEPOZABNEM SPOMINU

Iz sanjske sreče me je zbudila misel na povratek. Ali bodo snežni pogoji še tako dobri, kot so bili gor gredé? Kaj, če se skorja zmežča in stopinje ne bodo več čvrste? Ob tej misli smo se takoj dvignili in se začeli po isti poti vračati. Do sedla smo bili popolnoma varni, potem pa je bilo treba ritensko po istih stopinjah navzdol. K sreči je bil sneg kljub žgočemu soncu še vedno čvrst, ko smo prišli do skalnate stene. Spuščati se po njej ritensko navzdol ni bilo prijetno, toda drugega nam ni preostalo. Tudi steno smo srečno prelezli in spet stopili v naše stopinje na ledeniku.

Vse je šlo po sreči in ko smo dosegli smuči, se nam je šele odvalil kamen od srca; kako ne, saj je bila celotna

pot na kocki. Pripeli smo smuči in odpeljali proti Kredarici.

Ozrl sem se nazaj na vrh in hvaležno pokimal očku Triglavu, ki nam je dovolil ta vzpon.

Tretjega dne smo se preko ledenika vračali do Staničeve kočice in nato čez rob, po smeri Triglavskega smuka. Zopet je bil dan brez oblaka, zato je bil sneg mehak in ne ravno primeren za idealno smuko. Kar prehitro smo se znašli v koncu Krme, kjer ni bilo več snega; spet smo si naložili dilce na ramo pa jo mahnilo po vsej Krmi do Mojstrane in od tod z vlakom domov. Zame je to še danes nepozaben spomin, mladim pa naj bo v opomin: za tako turo je potrebna primerna oprema in ne samo goreča želja, priti na vrh.

PRVI ALPINIST V VZHODNIH ALPAH JE BIL SLOVENEČ

VALENTIN STANIČ V JAVNEM SPOMINU - 3

JURIJ ROSA

Drugo spominsko ploščo **Valentinu Staniču** je postavila Planinska zveza Slovenije oziroma njena kulturno literarna komisija pod vodstvom **Toneta Strojina** v izrazito gorniško okolje, kakor se je za slavnega alpinista tudi spodobilo, tja, kjer je bil spomin nanj sicer že prisoten v imenih dveh planinskih postojank, o katerih bom spregovoril takoj za tem.

Ploščo so vzdali na pročelje Staničevega doma pod Triglavom in jo s kulturno prireditvijo odkrili 15. septembra 1974. Izdelal jo je kipar **Marjan Keršič** po osnutku arhitekta **Vlasta Kopača**.²⁸ Nad besedilom je upodobljen Staničev prečni profil.^{28a}

STANIČ V SLOVENSkih GORAH

Po Valentinu Staniču so imenovali tudi planinske postojanke, planinske in alpinistične poti, društva, trge in ulice.²⁹

Dvakrat sem že omenil Staničev dom pod Triglavom. Ta planinska postojanka stoji v Triglavskem pogorju nad Kotom in Peklom, na mali planoti tik pod Visoko Vrbanovo špico. Prvo kočico je na tem mestu odprla 30. julija 1887 kranjska sekcija Nemško-avstrijskega planinskega društva in jo poimenovala »Deschmannhaus« (»Deschmannhütte«) po **Dragotinu Dežmanu**, politiku, arheologu in kustosu ljubljanskega muzeja. Po 1. svetovni vojni je kočico prevzelo Slovensko planinsko društvo, ki jo je preimenovalo v Staničovo kočico. Po 2. svetovni vojni je bila najprej v upravi Planinskega društva Dovje-Mojstrana, od leta 1951 pa je v upravi Planinskega društva Javornik-Koroška Bela. V letih

1959—1963 je bila obnovljena in 25. avgusta 1963 so odprli nov dom, ki ga poznamo pod imenom Dom Valentina Staniča.³⁰

Podrobnejših podatkov o pobudah in sklepih v zvezi s preimenovanjem v tisku nisem zasledil, iskati pa ga je v morebitnem ohranjenem arhivskem gradivu Planinske zveze Slovenije.

55 metrov pod vrhom Triglava, na južni strani, je še mlado Slovensko planinsko društvo leta 1895 po načrtu **Jakoba Aljaža** napravilo zavetišče, dolgo 2,40, široko 2,20 in visoko 2 metra, namenjeno za zaščito gornikov pred nevihto in prvotno tudi v astronomске namene. Delo sta opravila **Janez Klinar** in **Kobar** iz Mojstrane. »Izstreljala sta imenovana delavca živo, trdo in celo skalo in jo potem prav lepo izdolbla v duplino ali 'lopo', kakor pravijo domačini, « beremo v poročilu iz Planinskega vestnika, in nato: »Imenovali smo to preimenovalno duplino Staničovo zavetišče v spomin Valentinu Staniču, prvaku ne le slovenskih, nego tudi inorodnih turistov.«³¹

Odprto je bilo 7. avgusta 1895, istega dne kakor Aljažev stolp na vrhu Triglava.³²

PO STOPINJAH V. STANIČA

Po Valentinu Staniču se imenujeta dve društvi, ki imata sedež v krajih, tesno povezanih s Staničem.

Planinsko društvo v Kanalu je na ustanovnem občnem zboru 23. 3. 1979 utemeljilo poimenovanje po Staniču. V zapisnik so sicer zapisali le kratko, a dovolj tehtno razlago: »Valentin Stanič, eden največjih slovenskih in evropskih alpinistov, je naš rojak, rojen v Bodrežu pri Kanalu.« V zapisniku pa lahko preberemo še mnenje enega od gostov ustanovnega občnega zbora: »To ime

²⁸ Uroš Župancič: Priscrna planinska slovesnost pod Triglavom (Planinski vestnik, 1974, št. 12, str. 669—670).

^{28a} Pismo dr. Toneta Strojina, Prušnikova 25, Ljubljana, 19. 2. 1995 (hrani avtor).

²⁹ Osnovne podatke za območje Republike Slovenije je iz registra teritorialnih enot ter registra društev in organizacij na Zavodu Republike Slovenije za statistiko posredoval Spasojze Lazukič s telefonsko informacijo 11. 10. 1994.

³⁰ Jože Dobnik: Vodnik po planinskih postojankah v SR Sloveniji (Ljubljana 1989, str. 44); Staničovo kočico obnavljajo (Planinski vestnik, 1963, št. 8, str. 390—391).

³¹ Staničovo zavetišče na Triglavu (Planinski vestnik, 1895, str. 137—138); Staničovo zavetišče (Planinski vestnik, 1898, str. 106).

³² Pismo načelnika Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije Toneta Tomšeta, 22. 10. 1994 (hrani avtor).

obvezuje, da bo delo res táko, da bo vredno imena tega velikana.«³³ Društvo je aktivno in tako na najboljši način ohranja ime znamenitega prednika.

Moški pevski zbor iz Levpe je bil ustanovljen leta 1975. Združeval je pevce iz Levpe in bližnjih krajev, ki jih moremo šteti za najozge rojake Valentina Staniča. Zato je bilo na neki način naravno, da so si izbrali ime po njem, o katerem je dovolj dobro znano, da je bil pesnik in da je med svojimi mnogoterimi dejavnostmi učil ljudi tudi lepega petja. Ker nisem mogel dobiti v roke kakega dokumenta, v katerem bi bilo kaj zabeleženega o poimenovanju, sem si pomagal s spominskimi izjavami. Iz pripovedovanj nekaterih vodilnih članov zbora je mogoče sklepati, da se je nekaterim pevcem, ki so dnevno hodili na delo mimo Staničevega rojstnega kraja, porodila misel, da bi zbor imenovali po njem, ker takrat še nobeno društvo ni nosilo njegovega imena. Predlog je bil sprejet in s tem imenom je bil zbor leta 1977 registriran.³⁴

Skušal sem zbrati tudi podatke o planinskih in alpinističnih poteh, ki so morebiti poimenovane po našem slavnem gorniku. Nepričakovana je bila ugotovitev, ko sem prebral dopis Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije, da ne na območju Republike Slovenije in ne v tujini nima takega spomina.³⁵

Leta 1974 je v Primorskih novicah izšel članek, v katerem je pisec **V. Božič** pozival primorska planinska društva, naj v spomin na Staniča priredijo pohod na Triglav po tako imenovani Staničevi poti čez Baško sedlo.³⁶ Kakor kaže, je ali pa je bila ta pot res smo »tako imenovana«, ne pa uradno poimenovana, da bi jo pod tem imenom vodila omenjena komisija in bi jo poznali ljubitelji gorá.

Nova pa je poteza Planinskega društva Valentin Stanič iz Kanala, ki je za 220. obletnico Staničevega rojstva prvič pripravilo pohod Po stopinjah Valentina Staniča. Pot so speljali od Solkana prek Sabotina na Vrhovlje v Brdih in nato prek Korade do cilja v Kanalu.

Na pohod so povabili planince iz vse Slovenije in zamejstva z željo, da bi se uvrstil med odmevnejše take prireditve pri nas in bi postal tradicionalen;³⁷ na ta način bi ohranjali zavest o izjemni vlogi Staniča »veleturista«, kakor so ga nazivali starejši pisци.

STANIČEVE ULICE SLOVENSkih KRAJEV

V petih krajih oziroma mestih so po Staniču poimenovali ulice ali trge.

Skoraj zagotovo najstarejše poimenovanje ulice po Staniču ima Ljubljana, in sicer iz leta 1926. **Vlado Valencič**, ki je raziskoval zgodovino ljubljanskih uličnih imen, navaja, da je bilo v tistem času nujno poimenovali nekatere ulice za Bežigradom, kjer so si posamezniki v večjem obsegu gradili stanovanja. Gradbeni

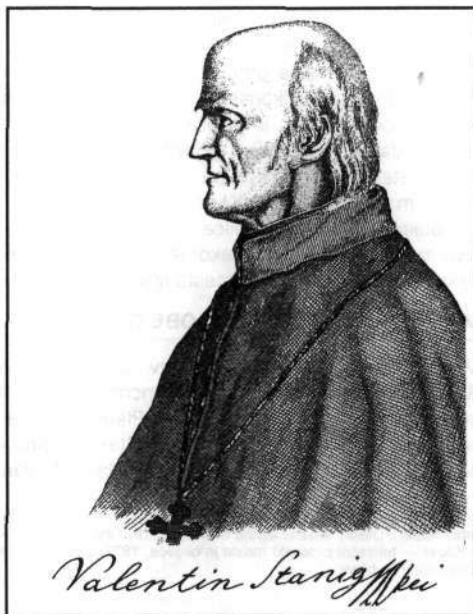
³³ Pismo predsednika Planinskega društva Valentin Stanič iz Kanala Jožeta Medveščka 24. 10. 1994 s priloženo fotokopijo zapisnika ustanovnega občnega zbora društva (hrani avtor).

³⁴ Pavle Levpušček, Seniški breg 3 — telefonska informacija, 15. 11. 1994; Edvard Stanič, Kanal, Trg svobode 19 — telefonska informacija, 17. 11. 1994.

³⁵ Kakor opomba 32.

³⁶ V. Božič: Alpinist Stanič (Primorske novice, 15. 2. 1974, št. 8).

³⁷ Kakor opomba 32; Vladi Volarič: Pohod po stopinjah Valentina Staniča (Slovenec, 4. 5. 1994).

urad je vladnemu komisarju, ki je vodil županske posle, tedaj predlagal za poimenovanje šestih ulic nekaj imen, zbranih ob anketi leta 1923. Vladni komisar je eni od novih ulic določil ime Staničeva ulica.³⁸

Zanimivo je na načrtih mesta spremljati potek oziroma »podaljševanje« te ulice. Na načrtu iz leta 1934 je vrisana Staničeva ulica od križišča ulice Bežigrad in Hranilniške ceste prek Einspielerjeve do Suvoborske ulice; nadaljuje se še čez, mimo Franketove, kot ožja pot, ki ni izrecno imenovana kot njeno nadaljevanje. Podobna slika je na načrtu iz leta 1942 in na turistično-prometnem zemljevidu Ljubljane iz leta 1958, s tem da so nekatere ulice, ki so se križale s Staničevo, spreminjale svoja imena. Na načrtu iz leta 1963 pa je že izrecno označeno nadaljevanje Staničeve ulice čez križišče s Samovo (prejšnja Suvoborsko in nato ulico sv. Marka) mimo Franketove in Stadionske tja do Trga 9. maja. Pri tem je tudi ostalo do najnovejšega časa.³⁹

Kanal je dobil Staničevo ulico verjetno v letih 1947—1948. Žal nisem odkril dokumenta, s katerim bi lahko natančneje izpričali poimenovanje ulic v Kanalu. V arhivskih dokumentih iz tistega časa, ki imajo v svoji vsebini različne naslove posameznikov in hišne številke, je precej zmede — ponekod so navedene samo hišne številke, ponekod pa tudi ulice, pri čemer je pri nekaterih dovolj očitno, da so bili naslovi z imenom ulice naknadno vpisani.⁴⁰

Staničeva ulica v Kanalu poteka v kratki razdalji od središča Kanala (Trga svobode) severovzhodno proti

³⁸ Vlado Valencič: Zgodovina ljubljanskih uličnih imen (Ljubljana 1989), str. 165—166; Ljubljanske ulice (Ljubljana 1980, str. 112).

³⁹ Načrt stolnega mesta Ljubljana, 1934; Načrt mesta Ljubljana — Pianta della città di Lubiana, 1942; Ljubljana, turistično-prometni zemljevid, 1958; Načrt mesta Ljubljana, 1963; Načrt mesta Ljubljana, 1975 (Zemljepisni muzej Slovenije v Ljubljani).

⁴⁰ Krajevni ljudski odbor Kanal, spisi letnika 1947 in 1948; Popisi vojne škode: Kanal, 1948. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici).

Staničevemu rojstnemu kraju in Kalu nad Kanalom ter se nadaljuje z Gradnikovo ulico.

Tudi Koper se mu je primerno oddolžil, saj ima celo Staničev trg. Na seji komisije za preimenovanje ulic in trgov v občini Koper, ki je bila 15. januarja 1956, so sklenili, da se Trg Giuliani (Piazzale Giuliani) preimenuje v Staničev trg, odlok pa je še istega leta izšel v uradnem vestniku okraja Koper.⁴¹

Trg obkrožajo Vlačičeva ulica, Gortanov trg, Valvasorjeva in Naldinijeva ulica, kakor je razvidno na sicer že nekoliko starejšem načrtu mesta iz leta 1973.⁴²

MÜNCHEN HRANI SPOMIN, OBE GORICI NE

Morda je najzanimivejša ugotovitev, da je po Valentinu Staniču poimenovana ulica v Münchnu. Ta podatek povzemam iz zapisa **Tineta Orla** v Planinskem vestniku letnika 1965, kjer pravi, da si je Staniča »prisvojila nemška planinska pisarija, ga ponaredila v Staniga, ga

⁴¹ Občina Koper, arhivska škatla 283/1, arhivska enota 358 (Pokrajinski arhiv Koper); Uradni vestnik okraja Koper, 26. 10. 1956, št. 50, str. 452.

⁴² Koper — turistični prospekt mesta in okolice, 1973 (Zemljepisni muzej Slovenije v Ljubljani).

dosledno še danes povsod tako piše in mu je v Münchnu pod tem imenom nedavno posvetila še ulico.«⁴³

Zorzutove trditve, da v Gorici od odstranitve Staničevega nagrobnika ni vidnega znamenja o njem, ne morem ovreči s kakšnim novim spoznanjem.

Na načrtu mesta Gorica iz leta 1973 (?) ni ulice ali trga s Staničevim imenom. Tudi na načrtu goriškega mesta iz leta 1987 ne najdemo ničesar podobnega.⁴⁴

Mesto Nova Gorica tudi ne premore spominskega znamenja o izjemno zaslužnem sinu Goriške. Opozorilo o tem je bilo mogoče zaslediti že pred leti.⁴⁵ Ali ni že skrajni čas, da bi imela vsaj katero svojih ulic ali trgov imenovano po Valentinu Staniču, če že ne kakšnega večjega obeležja? Ali ne bi o tem predlogu razmislili? Naj ima tudi Nova Gorica — prosto po Zorzutu — »na prosvetljenca Staniča naš živi, nesmrtni spomin«!

Konec

⁴³ Tine Orel: Srečanje z Evgenom Lovšinom — pri sedmem milijniku (Planinski vestnik, 1965, št. 9, str. 407).

⁴⁴ Pianta di Gorizia — pianta turismo, foglio N. 27, 1973?; Gorizia — pianta della città, 1987. (Goriška knjižnica Franceta Bevka v Novi Gorici — kartografska zbirka).

⁴⁵ Jože Medvedšek: Planinski dan v Kanalu (Primorske novice, 27. 3. 1984, št. 26).

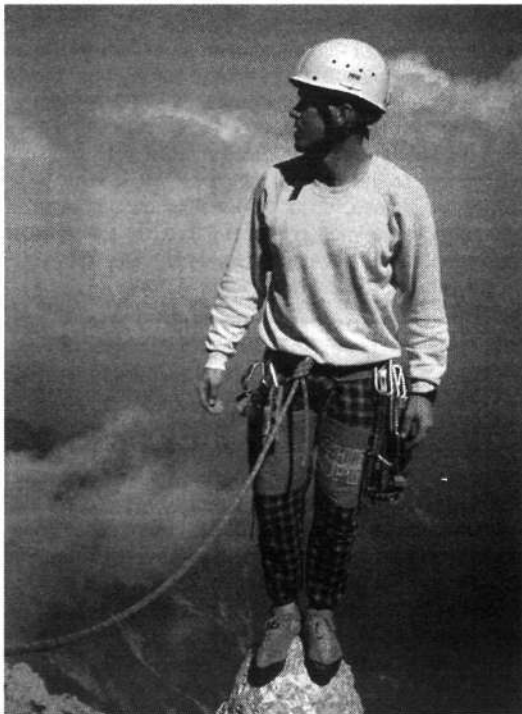
NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ALPINIZEM, SAMOLJUBJE, LJUBEZEN

DAVO KARNIČAR

»*Davo je izjemen športnik in izjemen človek. Zdelo se mi je že, da me ne more še bolj prijetno presenetiti. Pa me je, s pisanjem namreč. Pričakoval sem zanimivo branje, podobno drugim gorniškim knjigam. Od prve do zadnje strani pa je njegova knjiga »Alpinizem, samoljubje, ljubezen« tako nabita s čustvi, da večkrat zmanjka prostora za smučanje in plezanje. Predvsem pa je v njej polno ljubezni. Pisanje, ki spominja na **Hermannu Buhla** ali **Nejca Zaplotnika**, pa vendar povsem samosvoje in prežeto z iskrenostjo. Ta knjiga je nov, dragocen in izjemno pomemben prispevek k bogati slovenski gorniški literaturi.*«

Tako je za zadnjo stran platnic knjižnega prvenca **Dava Karničarja** napisal njegov plezalski in alpinistični tovariš **Viki Grošelj**. Treba mu je dati prav: v drobnem, komaj 87 strani obsegajočem tekstovnem delu te knjige, ki jo je tik pred Karničarjevim odhodom v Himalajo in na Everest, od koder se namerava kot prvi človek na svetu smučati čisto z vrha in čisto do baznega tabora na tibetanski strani gore, izdala založba Didakta iz Radovljice, je zaobsežen velik del avtorjevega alpinističnega in smučarskega življenja, prepleten s tistim, kar najbolj prevzame tako Grošlja kot še marsikaterega bralca. To je pravzaprav Karničarjev gorniški življenjepiš, obogaten z nekaj značilnimi fotografijami, v katerem je komajda kaj številčne fotografije, pa toliko več doživljanja sveta, ki ga opisuje zaljubljenec vanj. Pa ne le vanj, ampak tudi v svojo ženo in družino: »moji Carmen« je

Poleti si je treba nabirati moči in izkušenj za zimske podvige

Foto: Luka Karničar